

WINNOVA

LÄNSIRANNIKON KOULUTUS OY

**KIUSAAMISEEN JA HÄIRINTÄÄN
PUUTTUMISEN TOIMINTAMALLI**

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	2
2	KIUSAAMINEN.....	2
3	Nettikiusaaminen.....	3
4	KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISY	3
5	KIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN.....	4
5.1	Alkuselvittely	4
5.2	Keskustelu kiusatun kanssa.....	5
5.3	Keskustelut kiusaamiseen osallistuneiden kanssa	5
5.4	Yhteiskeskustelu kiusatun ja kiusaamiseen osallistuneiden kanssa	5
5.5	Yhteinen seurantakeskustelu	5
5.6	Kiusaamistilanteiden selvittämisen dokumentointi.....	5
6	RYHMÄDYNAMIIKAN SELVITTÄMINEN RYHMÄÄ KOSKEVISSA ONGELMISSA ...	6
7	Kiusaaminen ja rikoslaki	6
8	Sovittelutoimisto	7
9	POISTUMISMÄÄRÄYS OPETUSTILOISTA	7
10	Fyysinen väkivalta.....	8
11	SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ.....	8
12	LIITE Rikoslaki, kiusaamiseen liittyvät pykälät	10

1 JOHDANTO

Opetushallituksen määräyksen OPH-4609-2022 mukaisesti koulutuksen järjestäjän tulee määrittellä toimenpiteet kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintymisen seuraamiseksi sekä niihin puuttumiseksi. Suunnitelmassa tulee kuvata myös toimintamalli huoltajien ja viranomaisten kanssa. Tällä toimintaohjeella kuvataan peruserätykset vastuuhenkilöineen kiusaamiseen tai häirintään liittyvissä tapauksissa.

2 KIUSAAMINEN

Kiusaamista voi tapahtua eri ympäristöissä, esimerkiksi koulussa, netissä tai harrastuksissa. Kiusaaminen voi täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Kiusaaminen voi aiheuttaa esimerkiksi ahdistusta, pelkoa ja jännitystä päivittäin. Nopea avun saaminen on erittäin tärkeää. Kiusaamisen ja väkivallan aiheuttamat negatiiviset tunteet voivat jättää nopeasti jälkensä itsetuntoon ja mieleen. Pahimmillaan lapsuudessa tai nuoruudessa koettu kiusaaminen vaikuttaa elämään vielä aikuisenakin. Toistuva kiusaaminen on väkivaltaa – ja väkivalta jättää aina jäljen. Väkivalta vaikuttaa jollain tavoin kaikkien osapuolten elämään.

Kiusaaminen on toistuvaa henkistä tai ruumiillista väkivaltaa, joka kohdistuu yhteen ja samaan uhriin. Kiusaamistapauksen määrittelyssä ratkaisevana tietolähteenä ovat uhriksi itsensä kokevan tuntemukset ja hänen oikeutensa. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi:

- Haukkumista
- Pilkkaamista
- Uhkaamista
- Mitätöimistä
- Tönimistä
- Lyömistä
- Feikkiprofiilien tekemistä
- Tavaroiden rikkomista

Kiusatuksi voi joutua kuka tahansa tavallinen lapsi tai nuori. Ryhmässä kenelle tahansa voidaan tuottaa erilaisuus, joka nimetään kiusaamisen syyksi. Henkisesti ja fyysisesti turvallinen opiskeluympäristö on jokaiselle opiskelijalle kuuluva perusoikeus. Kiusaamisella voi olla pitkäaikaiset vaikutukset kohteeksi joutuneelle osapuolelle. Kiusaamiseen liittyviä rooleja:

- kiusaaja
- kannustaja
- hiljainen hyväksyjä (tavallisesti tämä on suurin joukko, johon vetoaminen on usein hyödyllistä)
- kiusattu
- puolustaja

Tietoisuus näistä rooleista ja niiden merkityksestä kiusaamisen toteutumisessa voi muuttaa tilannetta. Jos esimerkiksi hiljaisten hyväksyjien suuri joukko alkaakin aktiivisesti toimia kiusaamista vastaan, kiusaajan on vaikea jatkaa toimintaansa.

3 NETTIKIUSAAMINEN

Oppilaitoksessa tulee puuttua myös verkossa tapahtuvaan kiusaamiseen, joka tapahtuu opiskelupäivän aikana, oppilaitokseen liittyvässä toiminnassa ja johon on osallisena oppilaitoksen opiskelijoita. Mikäli oppilaitoksen työntekijä saa tietoonsa verkossa tapahtunutta kiusaamista, joka on opiskelijan ja oppilaitoksen ulkopuolisen henkilön välistä, on suositeltavaa ilmoittaa siitä alaikäisen opiskelijan huoltajalle. Mikäli oppilaitoksen työntekijä saa tietoonsa verkossa tapahtuvaa toimintaa, joka voisi täyttää esimerkiksi seksuaalirikoksen tunnusmerkistön, hänellä on velvollisuus ilmoittaa asiasta poliisille.

Tilanteen jatkoselvittämiseksi opiskelijaa kannattaa ohjata tallentamaan itselleen todistusaiheista verkkokiusaamisesta. Viestit, kuvat, videot ja kuvakaappaukset kannattaa tallentaa. Useilla sivustoilla ja somepalveluilla on asiantunteva ylläpito, joka on tottunut selvittämään kiusaamistapauksia. Ylläpitäjä voi poistaa pilkkaavan tekstin tai kuvan verkosta ja mahdollisesti selvittää tekstin kirjoittajan. Nettikiusaaminen yleensä heijastuu muuhunkin elämään. Kiusaamista netissä ei pidä väheksyä, koska yleisö voi olla laaja, rajaton ja tuntematon.

Poliisit toimivat myös sosiaalisessa mediassa. Poliiseihin voi ottaa yhteyttä ja kysyä neuvoa sosiaalisessa mediassa tapahtuneesta. Nettipoliisitoiminta on osaltaan poliisin ennalta estävää toimintaa. Nettipoliisit osallistuvat myös rikosten selvittelyyn ja tiedottavat tärkeistä ja ajankohtaisista asioista. Nettipoliisitoiminnalla halutaan myös madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä poliisiin. Oppilaitos voi myös kysyä neuvoa poliisilta, olisiko tilanteessa syytä tehdä rikosilmoitus. Poliisi voi käyttää tutkinnassa lainmukaisia pakkokeinoja, joihin sisältyy myös viestin lukeminen.

- kiusaajan kanssa ei kannata alkaa "kirjeenvaihtoon".
- kiusaaja voi esiintyä netissä väärällä nimellä tai osoitteella
- jokainen on aina vastuussa siitä, mitä laittaa nettiin
- ilman lupaa toisten kuvien tai tekstien laittaminen nettiin voi johtaa jopa kunnianloukkaussyytökseen
- salasanoja ja tunnuksiasi ei saa antaa edes parhaalle kaverille
- henkilökohtaisia asioita ei laiteta nettiin omalla nimellä

4 KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISY

Oppilaitoksen järjestyssääntöjen noudattaminen ja niihin sitoutuminen luo turvallisuutta. Sääntöjen noudattaminen toimii jo sinällään kiusaamista ennaltaehkäisevästi. Henkilökunta voi vaikuttaa oppilaitoksen ilmapiiriin omalla esimerkillään ja ohjaamalla opiskelijoita oikeudenmukaisuuteen ja toisten kunnioittamiseen.

Varhainen puuttuminen on tärkeää ennaltaehkäisevää työtä. Kun puututaan ajoissa kiusaamiseen, vältetään isommilta haitoilta. Jokainen voi osoittaa toiminnallaan, että kaikilla on oikeus tulla hyväksytyiksi sellaisina kuin ovat. Opiskelijoiden suusta kuulee paljon puolusteluja ikäville kommentteille: "Se oli vaan läppä." On tärkeää, että henkilökunta ei hyväksy mitään "läpänheittoa", joka kuulostaa asiattomalta. Ystävällinen ja opiskelijoita kunnioittava järjestyksenpito luo turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin sekä mahdollistaa

myös tehokkaamman oppimisen. Nähdyksi ja kuulluksi tuleminen on kaikille ihmisille tärkeää.

Kouluterveyskyselyjen tulosten ja opiskelijapalautteiden avulla seurataan kiusaamisen yleisyyttä oppilaitostasolla sekä yksikkökohtaisesti. Opiskeluhoitoryhmässä arvioidaan vuosittain opiskelijahyvinvointia ja opiskelijahyvinvointityön toteutumista erilaisilla mittareilla, joista yksi on kiusaamisen yleisyys. Opiskeluhoitoryhmä suunnittelee oppilaitostasolla koulutuksia kiusaamisen vähentämiseen liittyen ja yksikkökohtaisesti kiusaamisen vähentämiseen keskitytään yksikön hyvinvointiryhmässä (HYRY).

Mitä paremmin ryhmä oppii tuntemaan toisensa, sitä epätodennäköisemmin esiintyy kiusaamista. Tämän vuoksi on tärkeää panostaa aloittavien ryhmien ryhmäytymiseen. Vastuopettajan rooli ryhmäyttämisessä on tärkeä, sillä hänellä on ryhmänsä vetäjänä parhaat mahdollisuudet olla selvillä ryhmänsä sisäisestä dynamiikasta.

Oppilaitoksessa on Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma, jossa kuvataan tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi. Suunnitelmassa kiinnitetään huomiota myös kiusaamisen ja seksuaalisen häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

5 KUSAAMISEEN PUUTTUMINEN

Kiusaamistilanteet ovat usein monimutkaisia selvitettäviä, koska eri osapuolilla voi olla hyvin erilaisia näkemyksiä siitä, mitä on tapahtunut. Kiusaamista voi olla myös vaikeaa erottaa yksittäisestä riitatilanteesta tai loukkaavasta käytöksestä, mutta jos loukkaavaan käytökseen ei puututa, se voi johtaa kiusaamiseen.

On tärkeää tietää, mitkä teot ovat kiusaamista, jotta kiusaamisteot voi havaita ja tunnistaa. Nuorten välinen vuorovaikutus voi näyttäytyä erilaisena heidän keskuudessaan kuin aikuisille.

5.1 Alkuselvittely

Jos vastuopettaja on saanut tiedon opiskelijaan kohdistuvasta kiusaamisesta, tulee hänen käydä keskustelu opiskelijan kanssa ja selvittää, onko kyse kiusaamisesta. Selvitystyö on hyvä aloittaa mahdollisimman pian, mieluiten samana päivänä. Selvittely aloitetaan aina kahdenkeskisellä keskustelulla kiusatun kanssa. Alkuselvittelyn tarkoituksena on saada selville, onko kyse varsinaisesta kiusaamisesta, riidasta vai jostain muusta.

Mikäli todetaan, että kyseessä on kiusaamistilanne, vastuopettaja ottaa yhteyttä kuraattoriin, jonka kanssa sopii jatkoselvittelyissä. Vastuopettaja ja kuraattori toimivat työparina kiusaamisen selvittämisessä. Kiusaamistilanteesta tulee ilmoittaa myös koulutuspäällikölle.

5.2 Keskustelu kiusatun kanssa

Mikäli alkuselvittelyssä on todettu, että kyseessä on kiusaaminen, kiusaamistilanteen selvittelyä jatketaan työparityöskentelynä. Keskustelussa käytetään apuna kiusaamistilanteen selvittelylomaketta, johon kirjataan, millaista kiusaaminen on ollut, ketkä siihen ovat olleet osallisina ja miten. Vastuuopettajan tulee ottaa yhteyttä alaikäisen huoltajiin ja tarjota mahdollisuutta tulla keskustelemaan asiasta. Tarvittaessa asiaa käsitellään myös monialaisessa asiantuntijaryhmässä kiusatun ja kiusaajan / kiusaajien tuen tarpeen arvioimiseksi. Tällöin avataan opiskeluhoitokertomus, jonne yksittäisen opiskelijan tuen tarve kirjataan.

5.3 Keskustelut kiusaamiseen osallistuneiden kanssa

Kun keskustelu kiusatun kanssa on tehty, keskustellaan jokaisen kiusaamiseen aktiivisesti osallistuneen kanssa yksitellen, mieluiten saman päivän aikana. Kiusaamiseen osallistuneita pyydetään kertomaan oma versionsa tapahtumista ja heiltä pyydetään ehdotuksia, mitä voisivat tehdä toisin kiusaamisen lopettamiseksi.

Mikäli tulee esille, että on kyse kiusaamisesta, joka vaatii kurinpidollisia toimenpiteitä, voidaan kurinpidollisina toimenpiteinä käyttää puhutteluja, koulutuspäällikön antamaa kirjallista varoitusta sekä WinNovan kurinpitojaoksen päätöksellä tehtävä määräaikaista erottamista enimmillään yhdeksi vuodeksi. Lähtökohtaisesti kiusaamistilanteita selvitetään sovittelemalla. On myös muistettava, että opiskelijalla on oikeus tehdä rikosilmoitus kiusaamistilanteissa.

5.4 Yhteiskeskustelu kiusatun ja kiusaamiseen osallistuneiden kanssa

Yksilökeskustelujen jälkeen pidetään yhteiskeskustelu kiusaamiseen osallistuneiden ja kiusatun kanssa. Keskustelun tavoitteena on tehdä sopimukset kiusaamisen lopettamisesta. Sovitaan keinot, mitä kiusaamisen loppuminen tarkoittaa kunkin kiusaamiseen osallistuneen kohdalla. Mitä kenenkin pitää tehdä ja millaisia käyttäytymisen muutoksia edellytetään.

5.5 Yhteinen seurantakeskusku

Yhteiskeskustelun jälkeen, 2–3 viikon kuluttua, pidetään seurantakeskusku, jossa tarkistetaan, ovatko sopimukset pitäneet. Tarkistetaan ovatko sopimukset pitäneet. Todetaan yhteisesti tilanne ja pohditaan, miten voidaan varmistaa, ettei kiusaaminen ala uudelleen. Mikäli seurantakeskuskuissa selviää, että kiusaaminen on jatkunut edelleen, kutsutaan molempien (alle 18 v) osapuolten huoltajat yhteistapaamiseen.

Myös mahdollinen opiskeluhoitollon tuen tarve tulee varmistaa.

5.6 Kiusaamistilanteiden selvittämisen dokumentointi

Kiusaamistilanteiden selvittämisessä tulee käyttää tähän tarkoitukseen tehtyä lomaketta, joka on samalla muistio. Lomake ja muut mahdolliset kiusaamistilanteeseen liittyvät dokumentit (kyselyt) toimitetaan koulutuspäällikölle säilytettäväksi kiusaamistilanteessa

mukana olleiden opiskelijoiden opintojen päättymiseen asti, minkä jälkeen dokumentit hävitetään. Kiusaamistapausten hyvä dokumentointi on tärkeää. Erillisistä lomakkeista ilmenee tarkat tiedot, mutta vastuupettaja huolehtii myös kirjaamisesta opintohallintojärjestelmän toimenpiteisiin -kiusaamistilanteen selvittäminen.

Mikäli kiusaamistilanne on johtanut monialaisen asiantuntijaryhmän kokoontumiseen, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilö kirjaa siinä käsitellyt asiat kyseisen opiskelijan opiskeluhoitokertomukseen.

6 RYHMÄDYNAMIIKAN SELVITTÄMINEN RYHMÄÄ KOSKEVISSA ONGELMISSA

Järjestyshäiriöt ja työrauhaongelmat luokassa voivat olla seurausta ryhmän sisäisistä ongelmista. Ryhmässä on saattanut muodostua klikkejä, mikä voi muistuttaa kiusaamista. Kiusaamista voi ilmetä yhtäaikaaisesti ryhmädynaamisten ongelmien kanssa. Ryhmän kesken ei tule selvittää akuutteja kiusaamistapauksia esimerkiksi tiettyjä oppilaita nimeltä mainiten tai heidän tilanteestaan keskustellen.

Ryhmädynamiikan ongelmien selvittämiseksi voidaan tehdä kirjallinen kysely luokan sosiaalisesta tilanteesta ja kiusaamisen ilmenemisestä. Kyselyn tulokset annetaan vain vastuupettajan ja hänen pyytämänsä työparin tietoon. Ohjeita kyselyn tekemiseen voi pyytää opiskeluhoitokertomuksesta.

Koko ryhmää koskevan ryhmädynaamisten ongelmien ratkaisemiseksi sovitaan ryhmän sisäisistä toimintasäännöistä, sääntöihin sitoutumisesta ja sääntöjen rikkomisesta aiheutuvista seuraamuksista. Tilannetta selvittävien henkilöiden on tärkeää saada opiskelijat osallisiksi asiaan myönteisen ja kannustavan ilmapiirin saavuttamiseksi. Vastuupettaja säilyttää kyselyt ja tilanteen selvittelystä ja sopimuksista laaditun muistion ryhmän opintojen päättymiseen asti, minkä jälkeen dokumentit hävitetään.

7 KUSAAMINEN JA RIKOSLAKI

Kiusaamistapaukset saattavat olla raakoja ja siksi niiden käsittelyssä on myös arvioitava täyttääkö kiusaaminen rikoslain edellyttämät tunnusmerkit. Asianomistajarikos tarkoittaa sitä, että asianomistajalla on aloiteoikeus syytteen nostamisen suhteen. Tällöin rikoksen kohteeksi joutuvan on itse tehtävä rikosilmoitus poliisille ja vaadittava tekijälle rangaistusta. Alaikäisen asiaa voidaan selvittää myös Ankkuritiimissä. Ankkuritoiminta kohdistuu varhaisessa vaiheessa nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennalta ehkäisemiseen. Ankkuritoimintaa toteutetaan moniammatillisessa tiimissä, johon kuuluvat asiantuntijat poliisista, sosiaalitoimesta, terveystoimesta sekä nuorisotoimesta

Lievä pahoinpitely ja kunnianloukkaus ovat asianomistajarikoksia. Tällöin kiusaamisen kohteeksi joutuneen on mahdollista tehdä tutkintapyyntö poliisille.

Vakavissa tilanteissa joko uhri ja hänen huoltajansa tai koulutuspäällikkö tekevät rikosilmoituksen poliisille. Pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely ovat virallisen syytteen alaisia

rikoksia. Mikäli tilanne edellyttää poliisien kanssa asioimista, tulee koulutuspäällikön ilmoittaa asiasta rehtorille.

8 SOVITTELUTOIMISTO

Kaikkia riita-asioita ei tarvitse selvittää oppilaitoksen omin voimin. Rikos-, riita ja koulukiusaamisasioiden selvittelyyn voi pyytää apua Satakunnan sovittelutoimistosta. Satakunnan sovittelutoimisto vastaa siitä, että sovittelupalveluja on saatavilla koko maakunnan alueella. Varsinaiset sovittelutapaamiset järjestetään yleensä asianosaisten kotikunnassa.

Sovittelun tavoitteena on palauttaa hyvä vuorovaikutus osapuolten kesken, lisätä ymmärrystä konfliktin taustalla olevista syistä ja saada osapuolet itse tuottamaan ratkaisu asiassa, jolloin sopimukseen myös sitoudutaan. Ulkopuolisen tahon (Sovittelutoimisto) mukaantulo on asian ratkeamisen kannalta usein ratkaisevaa.

Sovittelun toteutuminen edellyttää kaikkien osapuolten suostumista sovitteluun. Alaikäisen henkilön osallistuminen sovitteluun edellyttää, että hänen huoltajansa tai muut lailliset edustajansa suostuvat siihen. Sovittelijat toimivat sovittelutoimiston ammattihenkilöstön ohjauksessa ja neuvonnassa. He ovat tehtävään koulutettuja, puolueettomia ja salassapitosäädöksiin sitoutuneita vapaaehtoisia.

Sovittelun kulku:

- Sovittelualoite voi tulla poliisilta, syyttäjältä, muilta viranomaisilta tai asianosaisilta itseltään.
- Sovittelutoimisto selvittää osapuolten halukkuuden sovitteluun.
- Usein sovittelija tapaa osapuolet erikseen ennen yhteistä tapaamista.
- Sovittelijat auttavat osapuolia käymään tavoitteenmukaista keskustelua.
- Lopputuloksesta päättävät osapuolet, mutta sovittelija valvoo, että se on yhteisen neuvottelun tulos.
- Sovittelun voi keskeyttää missä vaiheessa hyvänsä, jos osapuoli katsoo, ettei sovittelu etene tavoitteiden mukaisesti.
- Sovittelijat laativat kirjallisen sopimuksen, jonka osapuolet allekirjoittavat.
- Sopimuksesta lähetetään kopio poliisille tai syyttäjälle.

Sovittelutoimisto seuraa sopimuksen täyttymistä.

9 POISTUMISMÄÄRÄYS OPETUSTILOISTA

Opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta. (L531/2017, 85 §.)

Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan

käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Mikäli opiskelija poistetaan opetustiloista päihteiden vuoksi, on oltava yhteydessä alaikäisen opiskelijan huoltajaan ja huolehdittava opiskelijan turvallisuudesta koulumatkan osalta. (L531/2017, 85 §.)

10 FYYSINEN VÄKIVALTA

Väkivaltatilanteeseen puututaan välittömästi ja tilanne pyritään rauhoittamaan. Mikäli tilannetta ei saada rauhoittumaan, pyydetään poliisi paikalle. Opiskelija toimitetaan tarvittaessa opiskeluterveydenhoitajan tai lääkärin tarkastukseen.

Väkivaltaisesti käyttäytyvä opiskelija voidaan tarvittaessa poistaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi päiväksi (ks. edellä).

Kaikkien alaikäisten osapuolten huoltajiin otetaan yhteyttä välittömästi ja sovitaan yhteisneuvottelu, jossa tilannetta selvitetään, sovitaan seuraamuksista sekä mahdollisista korvauksista. Opiskelijan on hyvä olla läsnä neuvottelussa. Tapahtuneeseen asianosaisia on kuultava heti, kun se on mahdollista. Tilanne tulee dokumentoida mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten. Oppilaitosta edustaa kaksi henkilöä työparina.

Opiskelija ohjataan opiskeluhuollon palveluihin ja kutsutaan koolle tarvittaessa monialainen asiantuntijaryhmä. Vakavista ja toistuvista väkivaltatilanteista tehdään alle 18-vuotiaista lastensuojeluilmoitus. Tapausta selvittelevät sopivat, kuka ilmoituksen tekee. Koulutuspäällikkö tekee tarvittavat kurinpitoa koskevat päätökset.

11 SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ

Lapsen ja nuoreen kohdistuvassa seksuaalisessa häirinnässä on kysymys heidän altistamisestaan ikään kuulumattomalle seksuaalisuudelle. Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä. Seksuaalinen häirintä loukkaa henkilön psyykkistä tai fyysistä koskemattomuutta luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Seksuaaliseen häirintään yhdistyy usein vallankäytön motiiveja ja vakavimmillaan se voi muuttua seksuaaliseksi väkivallaksi ja rikokseksi. Häirinnälle on tyypillistä sen toistuvuus, mutta se voi olla myös yksittäinen teko.

Seksuaalinen häirintä voi ilmetä ainakin seuraavin tavoin:

- seksuaalisesti vihjailevat eleet tai ilmeet
- epäasialliset seksuaaliset puheet, kaksimielliset vitsit sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset
- epäasialliset seksuaaliset sisällöt eri sosiaalisen median kanavissa, WhatsApp-, Snapchat- yms. viestit, tekstiviestit, sähköpostit, puhelinsoitot
- fyysinen koskettelu ja lähentely
- sukupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset

- seksuaalirikos kuten raiskaus, sen yritys tai seksuaalinen ahdistelu

Tasa-arvolaki kieltää seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän oppilaitoksissa. Oppilaitoksen tai muun yhteisön vastuu yksittäisessä häirintätapauksessa alkaa kuitenkin vasta, kun häirintä on saatettu sen vastuullisen edustajan tietoon. Oppilaitos tai yhteisö on tällöin velvollinen ryhtymään toimenpiteisiin häirinnän poistamiseksi.

Opiskelijoiden tulee ottaa välittömästi yhteyttä työpaikalla oppimista ohjaavaan henkilöön sekä oppilaitoksen ohjaavaan opettajaan/vastuuopettajaan, mikäli työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa tapahtuu minkäänlaista häirintää. Ulkomaille oppimaan lähtevälle opiskelijalle kerrotaan kulttuurisista eroavaisuuksista kohdemaassa, jotta he osaavat paremmin huolehtia omasta turvallisuudestaan.

Mikäli oppilaitoksen työntekijä saa tiedon opiskelijaan kohdistuvasta seksuaalisesta häirinnästä, hänen tulee ohjata opiskelija opiskeluhuollon työntekijälle; kuraattorille tai opiskeluterveydenhoitajalle, jotka selvittävät asiaa ja ottavat tarvittaviin tahoihin yhteyttä.

12 LIITE RIKOSLAKI, KIUSAAMISEEN LIITTYVÄT PYKÄLÄT

Rikoslaki (9.6.2000/531), kunnianloukkaus 9§

Joka

1) esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka

2) muuten kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla halventaa toista,

on tuomittava *kunnianloukkauksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Kunnianloukkauksesta tuomitaan myös se, joka esittää kuolleesta henkilöstä valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan kärsimystä ihmiselle, jolle vainaja oli erityisen läheinen.

Rikoslaki (21.4.1995/578), laitton uhkaus 7§

Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *laittomasta uhkauksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rikoslaki (21.4.1995/578), pahoinpitely 5§

Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa, taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava *pahoinpitelystä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava

Törkeä pahoinpitely 6§

Jos pahoinpitelyssä

1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,

2) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla tai

3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä pahoinpitelystä* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Lievä pahoinpitely 7§

Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava *lievästä pahoinpitelystä* sakkoon.